

Workshop studieconferentie 21 januari 2012

MeerJarenPlan

Ab Berger

De stichting voor Christelijke Filosofie bezint zich zo nu en dan op een meer fundamentele wijze over de toekomst van de vereniging. We doen dat in ieder geval elke 5 jaar als we weer een nieuw Meerjarenplan maken. Het oude plan liep tot 2011 dus we gaan een nieuw maken dat rond de zomer van 2012 klaar moet zijn.

Nu is de vereniging van de leden, dus houden we op deze studieconferentie ook een workshop waarin aanwezige leden en andere belangstellenden hun input kunnen geven op de gewenste ontwikkeling van de vereniging.

We zullen starten met een korte "inhoud van het voorafgaande" (wat waren ook alweer de missie, grondslag en de doelen van de vereniging en welke resultaten zijn ondertussen bereikt ("factsheets").

Staande op de "solid ground" van het verleden gaan we daarna met de deelnemers in gesprek om de huns inziens belangrijke thema's/uitdagingen/ dilemma's op te halen die voor de komende jaren (gaan) spelen. Tenslotte gaan we enkele gekozen vraagstukken met elkaar van een antwoord voorzien.

Een paar vragen die als opwarmertje kunnen dienen zijn de volgende:

1. Is er gelet op de wijze waarop het onderwijs en onderzoek aan universiteiten wordt ingericht (Ba/Ma, invoering minoren, verdere samenwerking/fusies van universiteiten en sluiten van kleinere faculteiten, beperkte vrije ruimte vakkenkeuze, hoge collegegelden, etc. over 5 jaar nog ruimte voor onze colleges?
2. Als dat het geval is: Gaan we onze hoogleraren dan meer inzetten op onderzoeksgerelateerde zaken of op onderwijsachtige taken? Leggen we bijvoorbeeld meer prioriteit bij het komen tot een christelijke antropologie of op het vermarkten van onze inzichten als levenskunst aan een grote doelgroep in de samenleving (valorisatie, impact).
3. Leveren wij vooral inhoud aan derden en licht bij ons de nadruk niet op het vermarkten daarvan aan eindgebruikers (consumenten, behalve bij studenten en de lezers van Sophie) of moeten we ons juist meer toeleggen op die eindgebruikers) en bijvoorbeeld een cursus ethiek en integriteit voor managers ontwikkelen)
4. Moeten we niet (nog) meer gaan samenwerken met andere instellingen en zo ja met wie en waarom?
5. Hoe krijgen we een nieuwe generatie hoogleraren
6. Hoe krijgen we een nieuwe generatie leden en donateurs?
7. Hoe financieren we onze plannen (particulier, institutioneel, projectgewijs, structurele sponsoring, etc.) .

Het zal een echte workshop zijn, in de zin dat als u niets inbrengt er ook niets uitkomt. U bent dus gewaarschuwd dat u aan het denken en aan het werk wordt gezet.

Ik ben zeer benieuwd naar uw bijdrage en inzichten!!

drs. A. Berger, voorzitter van het bestuur

Workshop studieconferentie 21 januari 2012

Virtuele werelden

Marc de Vries

In de retoriek waarmee nieuwe technologieën worden aangekondigd zitten soms paradijs-achtige beloften. Dat geldt ook voor virtuele werelden. In een virtuele wereld kunnen dingen die in het normale leven niet mogelijk zijn en die we wel graag zouden willen. Zo kun je in een virtuele wereld een persoonlijkheid aannemen die helemaal is zoals je zou willen. Je kunt er geheel vrijblijvend relaties aangaan, want als het uit de hand loopt, trek je je avatar gewoon terug. Zo kun je je in principe aan elke verantwoordelijkheid voor wat je in de virtuele wereld doet onttrekken. Het is de vraag of dat een ideale wereld is. In de wereld buiten virtuele werelden (de 'echte' wereld; NB: de virtuele wereld is in zekere zin ook 'echt') gelden bepaalde wetmatigheden, die in de virtuele wereld ogenschijnlijk omzeild kunnen worden. Zo moet je het in de 'echte' wereld doen met de persoonlijkheid die je hebt en psychologen kunnen vertellen dat het frequent wisselen van persoonlijkheid in een virtuele wereld tot identiteitsproblemen kunnen leiden. Het is dus nog maar de vraag of het willen omzeilen van wetmatigheden die God in de werkelijkheid gelegd heeft, leidt tot een betere wereld. Virtuele werelden kunnen een nuttige rol vervullen, zolang we daarbij het onderscheid tussen de virtuele en de 'echte' werkelijkheid kunnen onderscheiden en ook in de virtuele wereld recht doen aan de wetmatigheden die in de 'echte' werkelijkheid besloten liggen. We nemen immers ons hele "First Life" mee in "Second Life".

Prof.dr. M.J. De Vries,

Bijzonder hoogleraar Christelijke filosofie, Delft

Workshop studieconferentie 21 januari 2012

Naar een normatief model voor de praktijk van ontwikkelingssamenwerking

Henk Jochemsen

Momenteel is de ontwikkelingshulp of ontwikkelingssamenwerking, waarvan de moderne versie begon in 1949, sterk in discussie in de samenleving en de politiek.

De resultaten zijn niet zoals verwacht en de economische crisis brengt mee dat de rijke landen zich meer op hun eigen economische en financiële problemen concentreren.

Daarbij komt dat de kwestie van de mondiale publieke goederen (GPG, in het engels) als klimaat, schoon water, internationale rechtszekerheid meer aandacht vragen. Tegelijkertijd vragen de globalisering en de bescherming van die GPG juist om nieuw beleid in internationale verhoudingen en armoedebestrijding.

Deze situatie roept de vraag op naar een normatieve visie op ontwikkelingssamenwerking die zou kunnen helpen de valkuilen van simplistische interventies en irrealistische verwachtingen te vermijden.

Een analyse van de praktijk van ontwikkelingssamenwerking gebaseerd op een eerder ontwikkeld model voor normatieve praktijken, leidt tot de conclusie dat die praktijk is gefundeerd en wordt gekwalificeerd door het **formatieve aspect**, waarvan zingerichte vormgeving als normatief principe gezien kan worden.

Deze benadering geeft zicht op de achtergronden van het 'mislukken' van ontwikkelingssamenwerking. In deze visie is ontwikkeling het resultaat van samenwerking tussen mensen in een diversiteit van sociale praktijken die de realisatie nastreven van een diversiteit aan waarden. Religie en levensbeschouwing spelen een belangrijke rol in het bepalen van de richting waarin dergelijke praktijken zich ontwikkelen. In deze workshop zal dit model worden toegelicht en de implicaties voor ontwikkelingssamenwerking en het beleid op dat terrein, zullen worden besproken.

Prof.dr.ir. Henk Jochemsen

Bijzonder hoogleraar Christelijke filosofie, Wageningen Universiteit

Workshop Studieconferentie 21 januari 2012

Vollenhoven (d)evalueert de logosleer van Jan Woltjer

Rob Nijhoff

Vollenhoven begon aan zijn dissertatie met Jan Woltjer (1849-1917) als mentor. Woltjer was uit op een christelijke filosofie. Fundamenteel daarvoor achtte hij wat de Schrift zegt over de Logos (Johannes 1).

Heel deze wereld – ‘zijn’, orde, eigenschappen en relaties – wortelt in de goddelijke Logos: alles schiep Hij en draagt Hij (Col. 1:15). Bij de mens is bovendien zijn *logos* (rede) beeld van de goddelijke Logos. Daarom willen mensen Zijn wereld en haar orde kennen.

Vaak ziet men Vollenhoven als tegenstander van Woltjer’s speculatieve filosofie (zie Vollenhoven 2005 *Wijsgerig Woordenboek*, lemma Woltjer). In deze workshop ga ik Vollenhovens kritiek na op de ‘logosspeculatie’.

Volgens Woltjer heeft filosofie als doel om de huidige wetenschappelijke visie op mens en wereld te formuleren, op grond van het totale kennisbestand van de mensheid als geheel (of tenminste van het ‘leidende’ volk). Het menselijk kennen blijft altijd schepselmatig, afhankelijk van ervaring en – doorgaans – discursief denken. Zo zijn we op weg naar de helderheid die onze Schepper permanent bezit. (Inzichtgevende intuïties of gemoedsopwellingen, zoals bijvoorbeeld dichters die ervaren, laten sterker iets zien van Gods manier van kennen, zij het nog altijd binnen schepselmatige grenzen.) De geschiedenis van de filosofie vormt zo een benadering van dat deel van Gods kennis van zijn schepping dat dat past bij de menselijke *logos*.

Vollenhoven had moeite met deze *Logocentrische* correlatie van ontologische en epistemologische noties. Een dergelijke logosspeculatie zou de grens tussen Schepper en schepping overschrijden door het denken van mensen te vergoddelijken. De vraag is of deze kritiek Woltjers visie op de menselijke logos recht doet.

*Drs. ir. Rob A. Nijhoff,
wetenschappelijk medewerker Christenunie*

Workshop studieconferentie 21 januari 2012

Een bijdrage aan het concept van scheppingsordeningen vanuit Luthers perspectief

Hans Schaeffer

Het beroep op scheppingsordeningen staat vrijwel overal in een kwade reuk. Redenen hiervoor zijn gedeeltelijk historisch, maar ook systematisch. In historisch perspectief speelt vooral het misbruik dat van dit beroep werd gemaakt in politieke systemen, zoals in het Duitse Derde Rijk of het Zuid-Afrika van de apartheid. Andere tegenwerpingen zijn dat het concept statisch is, tijdloos, en niet geschikt om de postmoderne sociale ontwikkelingen te interpreteren. Recent is het concept van scheppingsordeningen in de Lutherse theologie weer herontdekt. Belangrijke theologen als Oswald Bayer, Bernd Wannewetsch en Hans G. Ulrich hebben veel werk verzet om de diepere theologische waarde van het begrip 'schepping' uit te werken. Bovendien blijkt het Lutherse concept, bestaande uit drie levensgebieden: kerk, economie en staat, zeer geschikt om juist in de postmoderne tijd als heuristisch zoekontwerp te fungeren. Interessant is om dit hernieuwde concept van scheppingsordeningen te vergelijken met het gebruik van 'sovereiniteit in eigen kring' zoals dat in de neo-calvinistische wijsbegeerte is ontwikkeld.

dr. J.H.F. Schaeffer

post doc onderzoeker praktische theologie

Workshop studieconferentie 21 januari 2012

Organisaties als betwist gebied
Filosofie van organisaties, zin en scheppingsorde

Maarten Verkerk

Vanaf het begin van de (wetenschappelijke) organisatiewetenschap zijn organisaties betwist gebied. Theorieën die gebaseerd zijn op hiërarchie en beheersing concurreren met benaderingen die uitgaan van humaniteit en participatie. In elk decennium worden nieuwe benaderingen uitgevonden die de traditionele hiërarchische organisaties bekritisieren die beweren een menselijk alternatief te bieden. Organisaties zijn betwist gebied: de strijd om de macht tussen management en medewerkers blijkt een belangrijke rol te spelen.

Tegen de achtergrond van deze strijd om de macht wil ik de vraag aan de orde stellen of we in organisaties wel kunnen spreken over een scheppingsorde. Ik zal laten zien dat macht een bijzonder complex fenomeen is en dat gehele organisaties nog complexere fenomenen zijn. Maar ook zal ik er op wijzen dat in concrete contexten er wel degelijk van normativiteit gesproken kan worden. Ten slotte wil ik laten zien dat er bepaalde relaties liggen met het fenomeen van zin en zingeving.

Prof. dr. M. J. Verkerk

Bijzonder hoogleraar Christelijke Filosofie, Eindhoven en Maastricht

Workshop studieconferentie 21 januari 2012

Christelijke filosofie in de traditie van Augustinus en Calvijn: Nederland en Noord-Amerika

Bas Hengstmengel

Hoewel Étienne Gilson en Alisdair MacIntyre menen dat er binnen het calvinisme geen ruimte is voor filosofie, zijn er mensen die claimen zowel filosoof als calvinist te zijn. Nederland en Noord-Amerika kennen beide een filosofische stroming die schatplichting is aan Calvijn en (deels via hem) aan Augustinus. Deze stromingen delen ook een waardering voor Abraham Kuyper. In Nederland betreft het de filosofie van Dooyeweerd, Vollenhoven en hun leerlingen. In Noord-Amerika de stroming van de *Reformed epistemology* van Plantinga en Wolterstorff c.s.

In deze workshop wordt allereerst onderzocht welke elementen in het denken van Augustinus en Calvijn doorwerken in het denken van Dooyeweerd en Plantinga (als belangrijkste representanten van de twee stromingen). Vervolgens wordt gezien hoe deze twee stromingen zich, ondanks gemeenschappelijke elementen, in een andere richting hebben ontwikkeld onder invloed van een specifieke filosofische context. Een heikel punt daarbij is de verhouding tot de metafysica. Ten slotte wordt de vraag gesteld naar de actuele mogelijkheden voor een christelijke filosofie in de traditie van Augustinus en Calvijn.

mr.drs. Bas Hengstmengel, MA

gastdocent en -onderzoeker aan de Faculteit Wijsbegeerte van de EUR